

# Vene keele 2010. a katseeksami analüüs

Svetlana Jevstratova, Irina Logvina

## 1. Eesmärgid

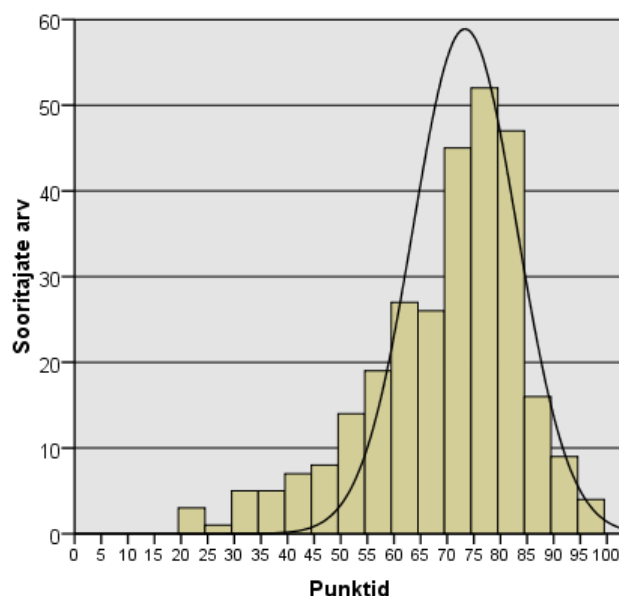
Hariduse kaasajastamise tingimustes toob tänapäeval iga aasta kaasa midagi uut, muutub ka eksamite vormiline külg. 2010. aastal töötas Haridus- ja teadusministeeriumi poolt kinnitatud riigieksamite arenduskomisjon välja uue vene keele eksami vormi. Sama aasta kevadel toimus vene keele riigieksami katseksam, mille eesmärgid olid:

- 1) kontrollida, kas koolilõpetajad on valmis vene keele eksamit sooritama uue vormi järgi;
- 2) kontrollida eri liiki ülesannete osakaalu eksamitöös, nende sobivust ja jõukohasust;
- 3) teavitada õpilasi ja õpetajaid saavutatud õpitulemustest;
- 4) täiustada õppetegevust ja -sisu, aidata õpetajatel õpilasi eksamikaks ette valmistada.

## 2. Üldstatistika

2010. a märtsis toimunud katseksamist võttis osa 297 (100%) abiturienti, sh 201 (67,7%) tütarlast ja 96 (32,3 %) noormeest. Tegemist oli piisavalt hästi ette valmistatud õpilaste rühmaga: nende poolaasta keskmine hinne oli 3,84 (3,73 noormeestel ja 3,89 tütarlastel); keskmine hinne viimase kirjandi eest oli 3,81.

Maksimaalne punktisumma uudes vormis sooritatud eksami eest oli 100 punkti.



Analüüsitaval eksamil saadud keskmine hinne oli 69,25 (noormehed 65,78 ja tütarlapsed 70,89), mis ligikaudu vastab hindele "hea". Alla 20 punkti ei saanud ükski õpilane; alla 50 punkti sai 11,5% õpilastest.

**Joonis 1.** Kogutulemuste jaotusgraafik

## 3. Eksami analüüs

### 3.1. Eksami struktuur

Vastavalt uuendatud struktuurile koosneb vene keele riigieksam kahest osast:

I. Lugemine. Töö tekstiga.

II. Arutlev kirjand.

Lõpueksami sooritaja saab vihiku, milles leidub 3-4 komplekti ülesandeid. Iga komplekt sisaldab

- 1) teksti/tekste eri žanris ja stiilis, küsimusi ja ülesandeid teksti/tekstide kohta;
- 2) arutleva kirjandi teemat ja kommentaare selle kohta.

| Osad                             | Lahendatavate ülesannete arv | Osa punktid | Ülesanded   | Kestus minutites |
|----------------------------------|------------------------------|-------------|---|------------------|
| Osa I.<br>Lugemine. Töö tekstiga | 3-5                          | 40          | Õpilane valib ühe alustekstidekomplekti (teksti maht ≈1000 sõna) ning lahendab selle põhjal 3–4 analüüsi- ja arutlusoskust nõudvat ülesannet, mis eeldavad kuni 100-sõnalisi terviklikke vastuseid. | 120 min.         |
| Osa II.<br>Arutlev kirjand       | 1                            | 60          | Õpilane valib ühe teema, loeb kommentaare selle kohta ning kirjutab selle põhjal sidusa arutleva kirjandi (maht – vähemalt 400 sõna).   | 180 min.         |

**Tabel 1.** Vene keele riigieksami ülesehitus

Maksimaalne punktisumma kogu töö eest — 100 punkti.

Maksimaalne punktisumma esimese osa ülesannete eest — 40 punkti.

Maksimaalne punktisumma teise osa ülesannete eest — 60 punkti.

Tööks antav aeg: 300 minutit.

### 3.2. Eksamitöö esimese osa tulemuste analüüs

Tekstid eksamitöö esimeses osas võivad olla ilukirjanduslikud (proosa-, luule-, draamatekstid), publitsistlikud (artiklid, intervjuud, reportaazid) ja aimetekstid (artiklid, intervjuud, reportaazid). Eksaminandile antakse võimalus valida tekst vabalt suvalisest komplektist. Igas komplektis on ülesandele nr 1 lisatud lühikommentaar, mis on abiturientidele toeks teemas orienteerumisel.

Maksimaalne punktisumma esimese osa ülesannete eest — 40 punkti.

Tööks antav aeg: 120 minutit.

Eksamitöö esimese osa keskmine hinne oli 30,68 punkti (tütarlastel 31,16, poistel 29,67 punkti).

#### 3.2.1. Populaarsuse reiting

Variandi valikul tööks tekstiga eelistasid abiturientid neile temaatikalt lähedast publitsistlikku teksti — Jelena Šermani artiklit “Internetitutvused: müüdid ja reaalsus”: eksami esimese osa 294 edukalt sooritanust valisid selle teksti 129 lõpetajat, sh 43 noormeest (33,3%) ja 86 tütarlast (66,7 %). Näib, et määravaks osutus siinjuures probleemi aktuaalsus.

Valikueelistuse teisele kohale paigutus ilukirjanduslik proosatekst: katkend L. Ulitskaja romaanist “Daniel Stein, tõlkija”: mis valiti 74 korral üldarvust 294: 13 (17,6 %) noormeest ja 61 (82,4 %) tütarlast. Tekst pakkus võimalust jutustada vajalik episood ümber oma sõnadega, mitte tsiteerides, arutleda ja väljendada isiklikku arvamust, mis nähtavasti mõjutas ka valikut. Kolmas koht populaarsuse reitingus kuulub aimetekstile, milleks oli intervjuu tuntud vene teadlase, arheoloogi A.N. Kirpitsnikoviga: selle teksti valisid 49 lõpetajat koguarvust 294, neist 20 (40,8 %) noormeest ja 29 (59,2 %) tütarlast.

Ilukirjanduslik luulevormis tekst, I.A. Krõlovi filosoofiline valm “Kaks tuvi” jäi reitingu lõppu: selle valisid kõigest 44 lõpetajat üldarvust 294: 20 (45,5 %) noormeest ja 24 (54,5 %)

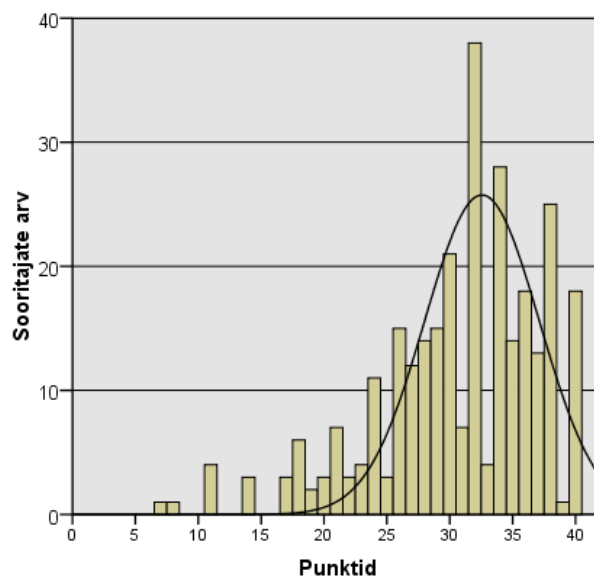
tütarlast. Võib oletada, et valmi kasuks otsustanute vähesuse põhjuseks on asjaolu, et sisult kahtlemata vägagi aktuaalne tekst ei ole kergesti mõistetav, kuna selles žanris tekstidele, nende allegoorilisusele ei pöörata vene keele ja kirjanduse tundides alati küllaldast tähelepanu.

### 3.2.2. Tulemused

Eksami esimese osa “Lugemine. Töö tekstiga” küsimustele antud vastusevariantide võrdlus näitab, et parimad olid variandi nr 4 (intervjuu arheoloogi A.N.Kirpitšnikoviga) valinud õpilaste tööd. Selle teksti kohta esitatud küsimustele antud vastuste keskmine tulemus oli 33,84 punkti.

Kõige madalamateks osutusid tulemused variandi nr 3, publitsistliku teksti (“Internetituvused: müüdid ja reaalsus”) valinutel, kusjuures populaarsuse reitingu põhjal asetust see variant esikohale. Keskmine punktisumma vastuste eest selle teksti kohta oli 28,08 punkti. Eriti raske oli õpilastel vastata iseseisvat arutluskäiku nõudvale esimesele küsimusele: *Mis on autori arvates selle põhjuseks, et üha rohkem inimesi otsib oma “teistpoolt” Interneti kaudu?* Keskmine tulemus vastuse eest sellele küsimusele on 7,21, teise ja kolmanda küsimuse vastuste keskmised olid vastavalt 10,54 ja 10,33 punkti.

Küllaltki kõrgeid hindeid saadi vastuste eest küsimustele L. Ulitskaja romaanikatkendi (variant nr 2) kohta: keskmiselt 32,47 punkti, samuti töö eest I.A. Krõlovi valmiga “Kaks tuvi” (variant nr 1), kus keskmine tulemus oli 31,83 punkti.



Joonis 2. Lugemisosa kogutulemus kõik kokku

### 3.2.3. Noormeeste ja tütarlaste saavutatud tulemuste võrdlus

Ülesannete kõigi variantide tulemused on tütarlastel paremad, kuid vahe noormeeste ja tütarlaste hinnete vahel on erinev ja varieerub järgmiselt:

- 1) variant nr 4, aimetekst: 33,30 punkti noormeestel ja 34,21 punkti tütarlastel, kusjuures keskmine tulemus oli 33,84, vahe – 0,91 punkti;
- 2) variant nr 3, publitsistlik tekst: 27,14 punkti noormeestel ja 28,55 tütarlastel; keskmine tulemus 28,08; vahe – 1,41 punkti;
- 3) variant nr 1, ilukirjanduslik luuletekst: 30,84 punkti noormeestel ja 32,65 tütarlastel; vahe — 1,81 punkti;
- 4) variant nr 2, ilukirjanduslik proosatekst: 30,77 punkti noormeestel ja 32,84 tütarlastel; vahe — 2,07 punkti.

Seega on kõige märgatavam erinevus tütarlaste ja noormeeste töö tulemuste vahel, 2,07 punkti, variandi nr 2, st L. Ulitskaja teksti puhul, mis nõuab keskendunud lugemist, tähelepanuvõimet ja oskust tajuda jutustuse ironiat, peent allteksti.

Väiksem on vahe (1,81 punkti) vastuste puhul luuleteksti, valmi “Kaks tuvi” kohta (variant nr 1): selge, tänapäevaselt mõistetav didaktilisus, vaatamata suhteliselt harjumatu žanrile, võimaldas anda huvitavaid ja mitmekesiseid vastuseid, kuid noormehed argumenteerivad oma arvamust sageli liialt napsõnaliselt, piirdudes ühesilbiliste vastustega. Publitsistliku teksti kohta esitatud küsimustele antud vastuste puhul (variant nr 3) erinevad noormeeste ja tütarlaste tulemused vähem, vahe on 1,41 punkti. Ilmselt on teema abiturientidele lähedane ja nad tunnevad ennast kindlamalt.

Minimaalne vahe, 0,91 punkti tuli ilmsiks töö puhul faktiküllase aimetekstiga (variant nr 4), mis nõuab eeskätt tähelepanelikku lugemist ja oskust keskenduda detailidele.

### **3.2.4. Järeldused**

Eksamitöö esimese osa tulemuste analüüsi põhjal selgusid järgmised tendentsid:

- 1) mõnele küsimusele vastates kalduvad õpilased tsiteerima, mis takistab iseseisvate üldistuste tegemist;
- 2) aktuaalse internetituvuste-teemaga töötades (nagu muide ka vabateemalistes kirjandites eelmistel aastatel) ei suuda õpilased anda täisvastuseid;
- 3) sageli õpilased, pidades silmas töö nõutavat mahtu (50-100 sõna), kasutavad hulgaliselt ülearuseid sõnu ja unustavad oma vastuses olulise välja toomata;
- 4) õpilased ei argumenteeri oma seisukohta piisavalt, piirdudes vastusega “jah, olen nõus/ei ole nõus autori vaatepunktiga”;
- 5) osa õpilasi ei oska analüüsida probleeme ja kõrvutada erinevaid arvamusi;
- 6) vahel ei suuda õpilased eristada peamist ja teisejärgulist informatsiooni, ei taju allteksti, ei märka ironiat.

### **4.1. Eksami teise osa tulemuste analüüs**

Eksamitöö teiseks osaks on arutlev kirjand (maht – 400 sõna). Õpilasele antakse võimalus valida kirjandi teema vabalt suvalisest komplektist. Valinud teema, loob ta arutleva kirjandi teksti. Seejuures võib õpilane kasutada igas komplektis leiduvat teavet oma äranägemist mööda.

Maksimaalne punktisumma teise osa eest on 60 punkti.

Tööks antav aeg – 180 minutit.

Arutlevat kirjandit kirjutasid 297 abiturienti, neist 201 (67,7%) tütarlast ja 96 (32,3%) noormeest. Keskmine hinne kirjandi eest: 40,02 (41,14 tütarlastel ja 37,68 noormeestel).

#### **4.1.1. Teemade populaarsuse reiting**

Koolilõpetajad eelistasid varianti nr 3, teemat “Missugune on inimene ise, niisugune on ka tema elu”: selle teema valisid 135 kirjandikirjutajat 297 hulgast, sh 44 noormeest (32,6%) ja 91 tütarlast (67,4%).

Eelistuste järgi osutus teisel kohal olevaks teema “Ei otsi omakasu armastus” (variant nr 2); selle valisid 297 eksaminandist 82: 18 (22%) noormeest ja 64 (78%) tütarlast.

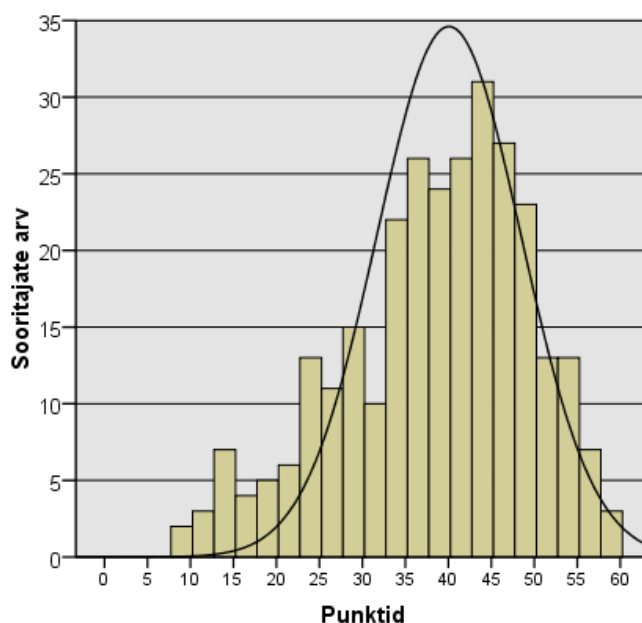
Võrdselt, 39 korral osutusid valituks kaks teemat populaarsusrea lõpust: “Kes elab igal pool, ei ela mitte kuskil” (variant nr 1) ja “Kas kõigel on siinilmas hind?” (variant nr 4), ent kui tütarlapsed valisid pigem 4. variandi (26 tütarlast üldarvust 39, st 66,7%), siis noormehed eelistasid esimest teemat (20 noormeest üldarvust 39, st 51, 2%).

#### 4.1.2. Tulemused

Riikliku komisjoni hinnangul oli töö keskmine tulemus 40,02 punkti, koolikomisjonid andsid keskmiseks hindeks 36,09 punkti. Erinevus on küllaltki tähenduslik; allpool tuleme selle juurde tagasi. Kui aga kõrvutada eksamitulemusi teemapõhiselt, selgub, et parimad hinded olid õpilastel, kes olid valinud teema nr 2 (“Ei otsi omakasu armastus”): 40,98 punkti riikliku komisjoni hinnangul ja 37,01 punkti koolikomisjonide poolt. Järgmised on teemad nr 3 (“Missugune on inimene ise, niisugune on ka tema elu”), vastavalt 40,10 punkti ja 36,12 punkti ning teema “Kes elab igal pool, ei ela mitte kusil” (variant nr 1) — 39,36 punkti ja 35,05 punkti.

Kõige nõrgemaks osutusid tulemused õpilastel, kes olid valinud teema “Kas kõigel on siinilmas hind?” (variant nr 4): 38,41 punkti riikliku kontrolli andmetel ja 34,67 punkti koolikomisjonide hinnangul.

Seega reastuvad mõlema komisjoni antud hinded paremusjärjestusse samamoodi, kuigi punktisummad erinevad olulisel määral.



**Joonis 3.** Kirjutamise tulemuste jaotus. Riiklikku komisjoni ja koolipoolne hindamine kokku (kahe hinnangu keskmine)

#### 4.1.3. Noormeeste ja tütarlaste tööde võrdlus

Ka kirjandi eest saadud hinded olid tütarlastel kõrgemad, kuid noormeeste ja tütarlaste hinnete vahe kõigub väga tugevalt teema nr 1 valinutel, eriti koolipoolse hinnangu põhjal (8,52 punkti), samuti teemal nr 4 kirjutanutel (11,15 punkti koolikomisjonide ja 10,77 riikliku komisjoni hinnangul). Minimaalne on tulemuste vahe teemal nr 2 kirjutatud tööde puhul: vastavalt 0,16 ja 0,19 punkti.

Noormeeste ja tütarlaste eksamihinnete vahe varieerub järgmiselt:

- 1) teema nr 1, “Kes elab igal pool, ei ela mitte kusil”: koolikomisjonide hinnang — 30,90 punkti noormeestel ja 39,42 punkti tütarlastel, vahe 8,52 punkti; riikliku komisjoni hinnang — 40,05 punkti tütarlastel ja 38,70 punkti noormeestel, vahe 1,35 punkti;
- 2) teema nr 2, “Ei otsi omakasu armastus”: koolipoolset 36,89 punkti noormeestel ja 37,05 tütarlastel, vahe 0,16 punkti; riiklikult komisjonilt — 41,02 punkti tütarlastel ja 40,83 noormeestel, vahe 0,19 punkti;

- 3) teema nr 3, "Missugune on inimene ise, niisugune on ka tema elu": koolikomisjonide hinnangul 34,11 punkti noormeestel ja 37,09 tütarlastel, vahe 2,98 punkti; riikliku komisjoni hinnangul 41,20 punkti tütarlastel ja 37,84 noormeestel, vahe 3,36 punkti;
- 4) teema nr 4, "Kas kõigel on siinilmas hind?": koolikomisjonid – 27,23 punkti noormeestel ja 38,38 tütarlastel, vahe 11,15 punkti; riiklik komisjon — 42,00 punkti tütarlastel ja 31,23 noormeestel, vahe 10,77 punkti;

Siintoodud tulemusi on küllaltki keeruline kommenteerida, kuna kirjandi hindamisel lähtutakse paljudest kriteeriumidest; siiski võib oletada, et kui vanemate klasside õpilastele tuttava ja lähedase armastusteema valivad enam-vähem ühetasemelise ettevalmistusega noormehed ja tütarlapsed, siis viimase teema, mis võimaldab erisugust interpretatsiooni, valisid poistest nõrgemad ning hea ettevalmistusega tütarlapsed, keda filosoofilised teemad ei kohuta.

#### **4.1.4. Järeldused**

Kirjandite analüüsi tulemusena selgusid järgmised tendentsid:

- 1) kirjandi teema äravahetamine, teemast kõrvalekalduvus;
- 2) teemale lisatud kommentaaride eesmärgi mittemõistmine;
- 3) nõrk argumentatsioon, oskamatus oma arvamust väljendada, analüüsi asendamine ümberjutustusega;
- 4) ortograafia, kirjavahemärkide kasutamise ja kõneoskuse madal tase;
- 5) ülemäärane šabloonsete fraaside kasutamine;
- 6) oskamatus etteantud mahust kinni pidada.

#### **5. Koolikomisjonide ja riikliku komisjoni antud hinnete võrdlus**

Eksamitöö esimest osa (Lugemine. Töö tekstiga) hindab riiklik komisjon võtme (juhendi) alusel, mis on koostatud aprobeerimisel saadud õpilaste vastuste põhjal. Eksamitöö esimest osa hinnatakse ühel korral.

Eksamitöö teist osa, arutlevat kirjandit hindavad kaks sõltumatut eksperti hindamisjuhendi põhjal. Esimest korda hindavad töid õpetajad koolides, teist korda riiklik komisjon; selgus, et need hinnangud erinevad küllaltki oluliselt. Kui näiteks esimesel hinnangul on keskmine tulemus 36,09 punkti, siis teine hinnang annab arvu 40,02 – vahe on 3,93 punkti. Vastavalt on punktisumma vahe kirjandite eest esimesel teemal 4,31 punkti, teemal nr 2 — 3,97 punkti, teemal nr 3 — 3,98 ja teemal nr 4 — 3,74 punkti.

Ei ole saladus, et kooliõpetajad hindavad oma õpilaste töid rangemalt kui riikliku komisjoni liikmed. Selle põhjused võivad olla erinevad ning esmajoones on see kartus õpilast üle hinnata ning siit teadlik suundumus hoiduda kõrgetest hinnetest. Võimalik, et oma osa on ka kirjandiõpetuse kogemusel, kus hinnet mõjutavad kõige tähtsusetumadki vead. Vahel võib olla tegemist hindaja autoritaarse hoiakuga. Igal juhul on vajalikud hindamiseminarid, et töötada välja ühtsed seisukohad õpilaste kirjalike tööde hindamiseks.

#### **6. Tagasiside ja õpetajate ettepanekute analüüs**

Õpetajate argumentid eksami uue vormi poolt:

- eksam oli õpilastele jõukohane;
- eksam on huvitav;
- kõige suurem pluss on töö tekstiga;
- oli võimalik valida tekst ning kirjandi teema suvalisest komplektist;
- ka õpetaja võtab osa eksamitöö hindamisest.

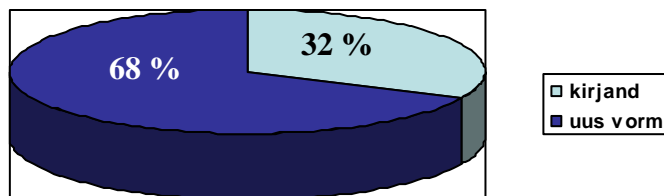
Õpetajate märkused olid põhiliselt järgmised:

- õpilastel oli raske kirjandi ettenähtud mahust kinni pidada;

- vajalik on vaheaeg pärast eksami esimest osa, kuna esimene ja teine osa on erinevad tööliigid;
- praktiliselt on tegemist kahe eksamiga: kirjand + töö tekstiga; kas ei ole see õpilastele liiga keeruline, kas ei teki neil vastumeelsust vene keele eksami suhtes?

## 7. Tagasiside õpilastega

Ankeediküsimustele vastasid 303 õpilast. 98 õpilast valiksid kirjandi, 205 eelistaksid eksamit uues vormis.



**Joonis 4.** Koolilõpetajate eelistused

Vastanute arvates on “uue eksami suurimaks plussiks ülesannete mitmekesisus”; see “annab võimaluse kontrollida mitte ainult oma tekstiloomise oskust, vaid ka loetud teksti põhituuma mõistmist”, “vastab tasemele, mida peab valdama gümnaasiumilõpetaja”; “kadestan 2012. a lõpetajaid”; “suurepärane alternatiiv praegusele eksamile”.

Siiski —

- eksamitöö esimeses osas oli kõige raskem vastata küsimustele ning jaotada aega;
- teises osas oli kõige raskem valida teema ja pidada kinni kirjandi etteantud mahust;
- neli kirjanditeemat on vähe;
- pärast tööd tekstiga on raske kirjandile ümber lülituda;
- eksami maht oli väga suur.

## 8. Järeldused

- 1) töö on vastavuses riikliku õppekavaga;
- 2) töö arvestab üldpädevusi ja läbivaid teemasid;
- 3) ülesanded vastavad kontrollitavatele õpitulemustele,
- 4) enamikule õpilastest oli ülesanded jõukohased;
- 5) ülesanded olid õpilastele huvitavad.

Siiski näitasid paljud õpilased oskamatus oma seisukohta väljendada, püüdu asendada tekstianalüüs ümberjutustusega, madalat ortograafiataset, vähest kirjavahemärkide kasutamise oskust, samuti kõneoskuse madalat taset.

## 9. Ettepanekud

- 1) korraldada õpetajatele hindamiskoolitus;
- 2) vene keele ja kirjanduse õpetamisel pühendada rohkem tähelepanu tööle tekstiga;
- 3) lisada üldharidusõppekavasse eri stiilis tekstide vastuvõtu ja nende loomise kursused, samuti ortograafia ja kirjavahemärkide kasutamise kursused;
- 4) täiendada arutleva kirjandi hindamise juhendit, pöörates erilist tähelepanu sõnavarale ja stiilile ning teksti sidususele ja kompositsioonile.